

داریوش شایگان

پتهای ذهنی و خاطره ازلی

www.ketab.ir

سرشناسه	شایگان، داریوش، ۱۳۱۳-
عنوان و نام پدیدآور	پنهای ذهنی و خاطره ازلی / داریوش شایگان.
مشخصات نشر	تهران: نشر فرزانه روز، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری	۲۴۰ ص.
شابک	۹۷۸-۹۶۴-۳۲۱-۴۰۰-۵
وضعیت فهرست نویسی	فیا
موضوع	گفتگوی تمدن ها -- مقاله ها و خطابه ها
موضوع	برخورد فرهنگ ها -- مقاله ها و خطابه ها
رده بندی کنگره	۱۳۹۳ ب ۲ / ۳۵۱ CBT
رده بندی دیویی	۳۰۳/۴۸۲
شماره کتابشناسی ملی	۳۰۳۵۸۲۴

فرزان

داریوش شایگان

پنهای ذهنی و خاطره ازلی

چاپ اول - ۱۳۹۳

تیراژ: ۱۵۰۰ نسخه؛ قیمت: ۱۷۰۰۰ تومان

ناظر چاپ: مجتبی مقدم؛ طراح جلد: مهراد نراقی

حروف‌نگاری: شبستری؛ لیتوگرافی: ارغوان

چاپ و صحافی: تاجیک

حق چاپ و نشر محفوظ است.

میدان ونک، خیابان گاندی شمالی، پلاک ۹، واحد ۱۰

تلفکس: ۸۸۸۲۲۴۷ - ۸۸۸۷۲۴۹۹۹ - ۸۸۶۷۹۴۴۳

صندوق پستی: ۱۹۶۱۵/۵۷۶

E-mail: info@farzanpublishers.com

www.Farzanpublishers.com / www.Farzanpublishers.ir

ISBN: 978-964-321-400-5

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۳۲۱-۴۰۰-۵

فهرست

۱	پیشگفتار
۳	معارضه‌جویی معاصر و هویت فرهنگی
۲۷	بتهای ذهنی و خاطره‌آزلی
۵۱	تفکر هندی و علم غربی
۶۷	تصویر یک جهان یا بحثی درباره هنر ایران
۷۱	فضای مثالی در هنر سنتی ایران
۷۷	تماس با غرب
۷۹	دوران فترت
۸۵	آیا می‌توان با غرب هم‌زمانی برقرار کرد؟
۸۹	فصل اول: بینش اساطیری
۸۹	۱. چرا بینش؟
۹۳	۲. «میت» بن بخشیدن است
۱۰۱	۳. نقطه مرکزی هستی
۱۰۳	۴. تجلی نومن
۱۰۸	۵. هماهنگی اضداد
۱۰۹	۶. تجلی هنر در نومن
۱۱۱	۷. برخورد با نومن
۱۱۵	۸. مظهر تمامیت و ناخودآگاه من

فصل دوم: مبانی اساسی بینش اساطیری ۱۱۹

۱. نظام خاص اساطیری ۱۱۹
۲. بُعد اتصال ۱۲۱
۳. علّیت در بینش اساطیری ۱۲۳
۴. تقارن معنی‌دار ۱۲۶
۵. همدمی سحرآمیز ۱۲۹

فصل سوم: مفهوم زمان در بینش اساطیری ۱۳۱

۱. زمان اساطیری ۱۳۱
۲. شکاف زمان ۱۳۴
۳. زمان در ادیان جهان ۱۳۴
۴. زمان در ایران قدیم ۱۳۵
۵. زمان در هند ۱۴۱
۶. افسانه رژه مورچه‌ها ۱۴۴
۷. مایای ویشنو ۱۴۸
۸. زمان در یونان ۱۵۲
۹. زمان در چین ۱۵۹
۱۰. زمان تاریخی در مسیحیت ۱۶۲

فصل چهارم: مفهوم مکان در بینش اساطیری ۱۷۱

۱. مفهوم مکان در چین ۱۷۱
۲. انطباق اعضای انسان و اجزای جهان ۱۷۵
۳. قوه متخیله و فضای اساطیری ۱۷۶
۴. علم تأویل ۱۸۱
۵. ماندالا و جغرافیای اساطیری ۱۸۳

۱۸۴	۶. یانترا
۱۸۴	۷. جمع اعداد
۱۸۵	۸. البرز، کوه اساطیری
۱۸۶	۹. خورنه
۱۸۷	۱۰. ناکجا آباد
۱۸۷	۱۱. کوه قاف
۱۸۷	۱۲. کوه مرو
۱۸۸	۱۳. اوتارا کورو، بهشت کاملان
۱۸۸	۱۴. میت و آرکتیپ
۱۹۳	۱۵. صورت ازلی فرهنگ ایرانی
۱۹۵	۱۶. بُعد ازلی فاجعه کربلا
۱۹۶	۱۷. مفهوم آرکتیپ و میت در مکتب روان‌شناسی اعماق
۱۹۸	۱۸. آرکتیپ
۲۰۱	۱۹. شکل ابتدایی آرکتیپ
۲۰۱	۲۰. بزرگ مادری
۲۰۲	۲۱. نبرد با اژدها
۲۰۲	۲۲. دوره بختگی
۲۰۳	۲۳. ناخود آگاهی جمعی
۲۰۴	۲۴. مانا، خدا، ناخود آگاه
۲۰۴	۲۵. ندای میتوس
۲۰۷	۲۶. میت، لوگوس و خاطره ازلی
۲۱۳	۲۷. خاطره ازلی یا منه موزینه
۲۱۵	۲۸. بیضه زرین
۲۱۹	۲۹. احیای خاطره ازلی
۲۲۰	۳۰. میت و کلام آفریننده

۲۲۱	۳۱. ظہور کلام در ہند
۲۲۲	۳۲. اُم، کلام مقدس
۲۲۴	۳۳. چہار درجۃ ظہور صوت
۲۲۶	۳۴. کوندالینی و اشراق کلامی
۲۲۸	۳۵. ہفت مرحلۃ بیداری
۲۲۹	۳۶. عالم صغیر
۲۲۹	۳۷. علم بی واسطۃ حضوری و اشراقی
۲۳۰	۳۸. جنبۃ کیمیایی کلام در عرفان اسلامی
۲۳۰	۳۹. ہفت لطیفۃ وجود
۲۳۱	۴۰. انسان کامل

پیشگفتار

این کتاب شامل مقالات و خطابه‌هایی است که در این چند سال گذشته تحریر و ایراد شده است. بی‌گمان برخی از مطالب اینجا و آنجا تکرار می‌شوند ولی این تکرار هر بار در متنی دیگر می‌آید و در نظرگاهی دیگر جلوه می‌کند. علی‌رغم تنوع مضامین، وحدتی ضمنی مطالب را به هم می‌تند و آن نیز مربوط به اشتغال فکری نگارنده است که کوشیده به سؤالات اساسی‌ای که از وضع فعلی برخوردار تمدنها برمی‌خیزد به نحوی از انحا پاسخ دهد: آیا سیطره بی‌چون و چرای تفکر تکنیکی غرب، ارتباط میان تمدنهای بزرگ را میسر می‌سازد؟ چرا شکاف میان دیانت و فلسفه، و روح و جسم که دوگانگی مضمر در ساخت بیدادی تفکر غربی است معادلی در تمدنهای بزرگ آسیایی نمی‌یابد؟ چرا علم جدید به معنی غربی کلمه هرگز در این تمدنها پدید نیامد؟ مقولات بینش اساطیری که عنصر غالب تفکر آسیایی بوده است چه اختلافاتی با تفکر فلسفی غرب دارد؟

نگارنده به خوبی به این امر واقف است که در این کتاب پاسخها محدود است و تحلیل مسائل ناقص. تحقیقات مربوط به این امور که یقیناً مهم‌ترین وظیفه تفکر در کشور ماست، هنوز شروع نشده است. ایران جزئی از تمدنهای بزرگ آسیایی است. دیدی که ایرانیان از مبدأ، طبیعت و انسان داشته‌اند، نزدیک‌تر به بینش سایر تمدنهای آسیایی است تا به دید آخرین مراحل تحولی تفکر غربی. از این رو در هر گفتگویی با غرب، سایر تمدنهای آسیایی نیز کم و بیش هم صدا هستند و علی‌رغم اختلافات فاحشی که از لحاظ دینی، مرام سیاسی، توسعه صنعتی و پیشرفت اقتصادی میان این

تمدن‌ها موجود است، ما، بازماندگان تمدن‌های بزرگ آسیایی، نسبت به غرب در یک گردونه تقدیر تاریخی قرار گرفته‌ایم. سنجش دقیق این تقدیر تاریخی و بررسی تحولاتی که در شرف گذراندن آنیم، یا تطورات ژرف‌تری که ممکن است در آینده نزدیک، بنیاد جوهری تمدن‌های ما را یکسره دگرگون کند، امری است که باید هم‌اکنون متفکران این قاره کهن را به خود مشغول سازد.

«معارضه‌جویی معاصر و هویت فرهنگی»، ترجمه مقاله‌ای است که در اصل به فرانسه تحت عنوان: «Défi contemporain et identité culturelle» برای یونسکو تهیه شد و خلاصه آن، به انگلیسی در کنفرانس فلسفی نیویورک در فروردین ماه ۱۳۵۵ ایراد گردید. این مقاله را آقای آرامش دوستدار به فارسی برگردانده است.

«بتهای ذهنی و خاطره‌ازلی» ترجمه فارسی خطابه‌ای به انگلیسی است که تحت عنوان: «Idols of the Mind and Perennial Memory» در دانشگاه هاروارد در اردیبهشت‌ماه ۱۳۵۵ ایراد گردید. «تفکر هندی و علم غربی» ترجمه خطابه‌ای است که در شهریورماه ۱۳۵۴ در کنفرانس فلسفی مشهد تحت عنوان: «Pensée indienne et science occidentale» ایراد گردید. این مقاله را آقای رضا داوری به فارسی برگردانده است. «تصویر یک جهان» مقاله‌ای است که به فرانسه در مجله یونسکو: «Culture, volume I, No. 4, 1974» تحت عنوان: «Le devenir iranien et le passé culturel» به چاپ رسید. این مقاله توسط آقای جمشید ارجمند به فارسی ترجمه شد و در مجموعه انتشارات «فرهنگ ایران» تحت عنوان «آینده ایران و گذشته فرهنگی» در آذرماه ۱۳۵۴ درآمد. مقاله «بینش اساطیری» نیز دو کتاب الفبا جلد ۵ به طبع رسیده است.

کتاب بتهای ذهنی و خاطره‌ازلی برای نخستین بار در سال ۱۳۵۵ به وسیله انتشارات امیرکبیر به طبع رسید و از آن سال به بعد بارها با همان هیأت اولیه‌اش تجدید چاپ شد. پس از آنکه انتشارات فرزانه روز حق انتشار این کتاب را گرفت، تصمیم بر آن شد که متن از نو ویرایش شود و برخی اشکالات تایپی و نوشتاری و به‌ویژه اشتباهات بخش منابع و ارجاعات اصلاح گردد. امیدواریم که نسخه‌ای که در دست دارید با اعمال اصلاحات مزبور چهره مقبول‌تری از این کتاب عرضه دارد.